

A magyar gazdasági növekedés térbeli korlátai: helyzetkép és alapvető dilemmák

'Dualitások a regionális tudományban'

(MRTT XV. vándorgyűlése, Mosonmagyaróvár, 2017. október 19-20.)

Lengyel Imre

Szegedi Tudományegyetem
Gazdaságtudományi Kar

Varga Attila

Pécsi Tudományegyetem
Közgazdaságtudományi Kar

Előadás szerkezete

Kiindulás: egy ország bruttó hazai terméke (GDP) lényegében térségei bruttó hazai termékének összessége, emiatt jól megbecsülhető az egyes térségek hozzájárulása az ország gazdasági növekedéséhez

Alapvető kérdés: a magyar gazdasági növekedésnek vannak-e olyan térbeli jellemzői, amelyek erősítik, illetve gyengítik az ország gazdasági növekedését?

Az előadás felépítése:

1. A magyar gazdaság növekedése és térbelisége 2000-2015 között: helyzetkép
2. A gazdasági növekedés alapvető tényezőinek térbelisége
3. Alapvető kérdések és dilemmák (ötletek a diagnózishoz?)

I. A magyar gazdaság növekedése és térbelisége 2000-2015 között

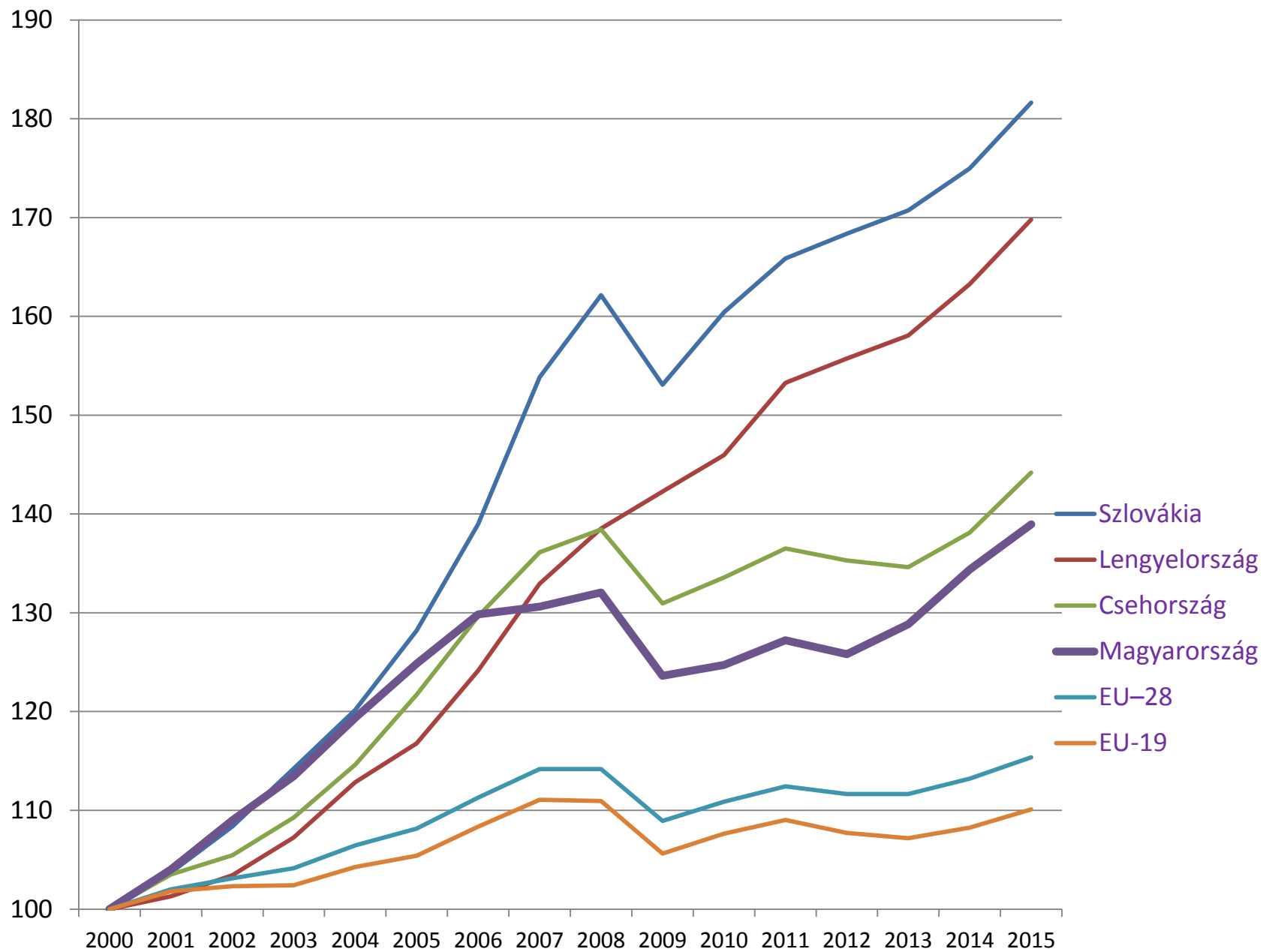
A **GDP számításának** módosuló háttérfeltételei:

- ❑ Adatok: ESA2010 (2014-ben vezették be, időben visszamenőleg újraszámolva)
- ❑ Összemérés: vásárlóerő-paritás vagy volumenindex?
- ❑ Chain linked volumes (2010), euro per capita (országokra 2016 december végén közölte az EUROSTAT, azóta időnként frissítik)
- ❑ Az egy főre jutó GDP növekményének felbontása (dekompozíció):
 - munkatermelékenység (egy foglalkoztatottra jutó GDP)
 - foglalkoztatottság (15-64-esek körében)
 - munkaképes korúak létszáma (15-64 éves korosztály)

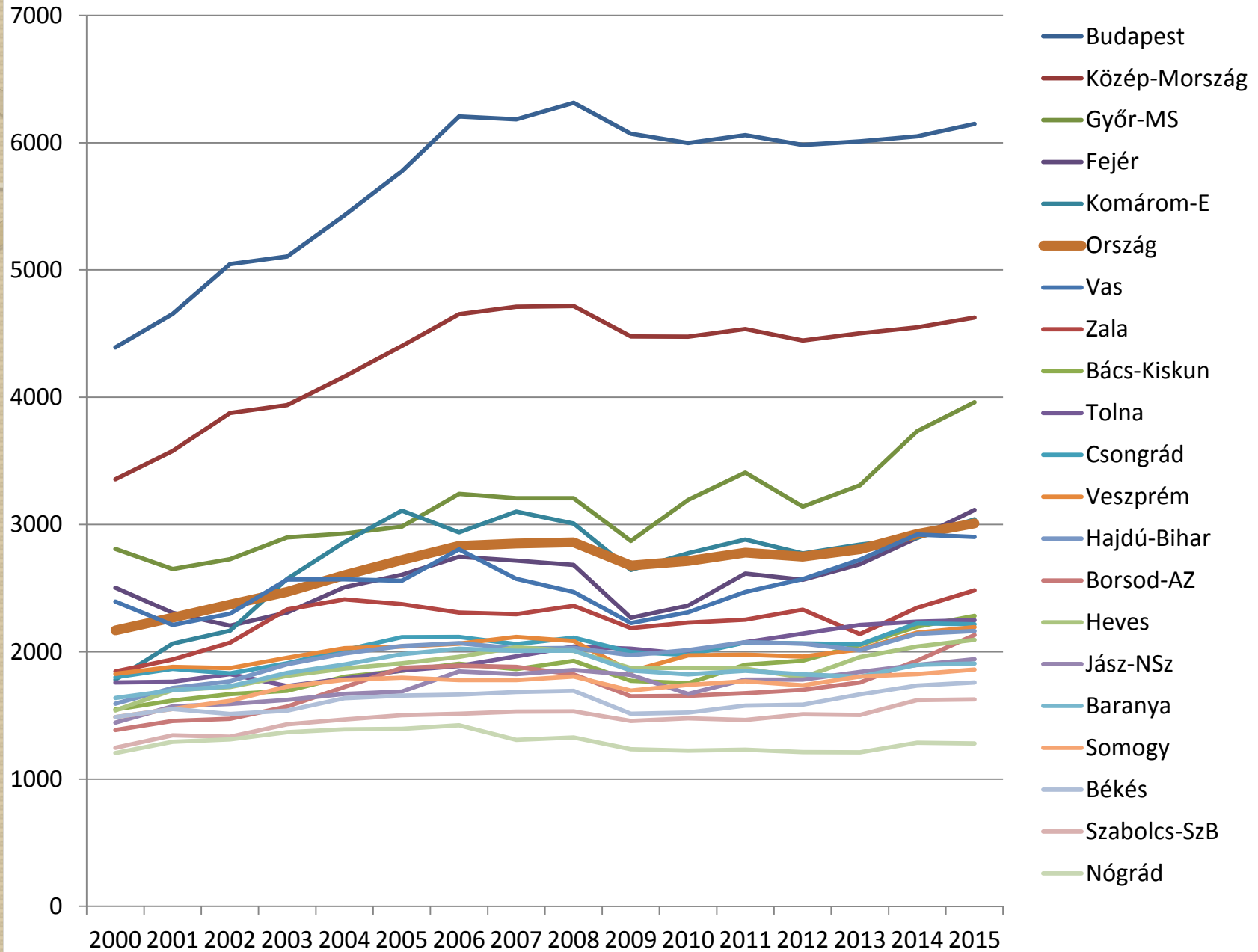
Milyen **területi egységeket** érdemes figyelembe venni: **megyék vagy régiók?**

- ❑ Budapest és vonzáskörzete (közel 3 millió lakos, metropolitan region):
Budapestet és Pest megyét összevonjuk (Közép-Magyarország)
- ❑ Az áttekinthetőség miatt a megyék 4 típusát vettük alapul
- ❑ Területi árindexek hiánya miatt mindegyik megyében az országos volumenindexet alkalmazzuk, 2010-es bázison

Egy főre jutó GDP változása, 2000=100%

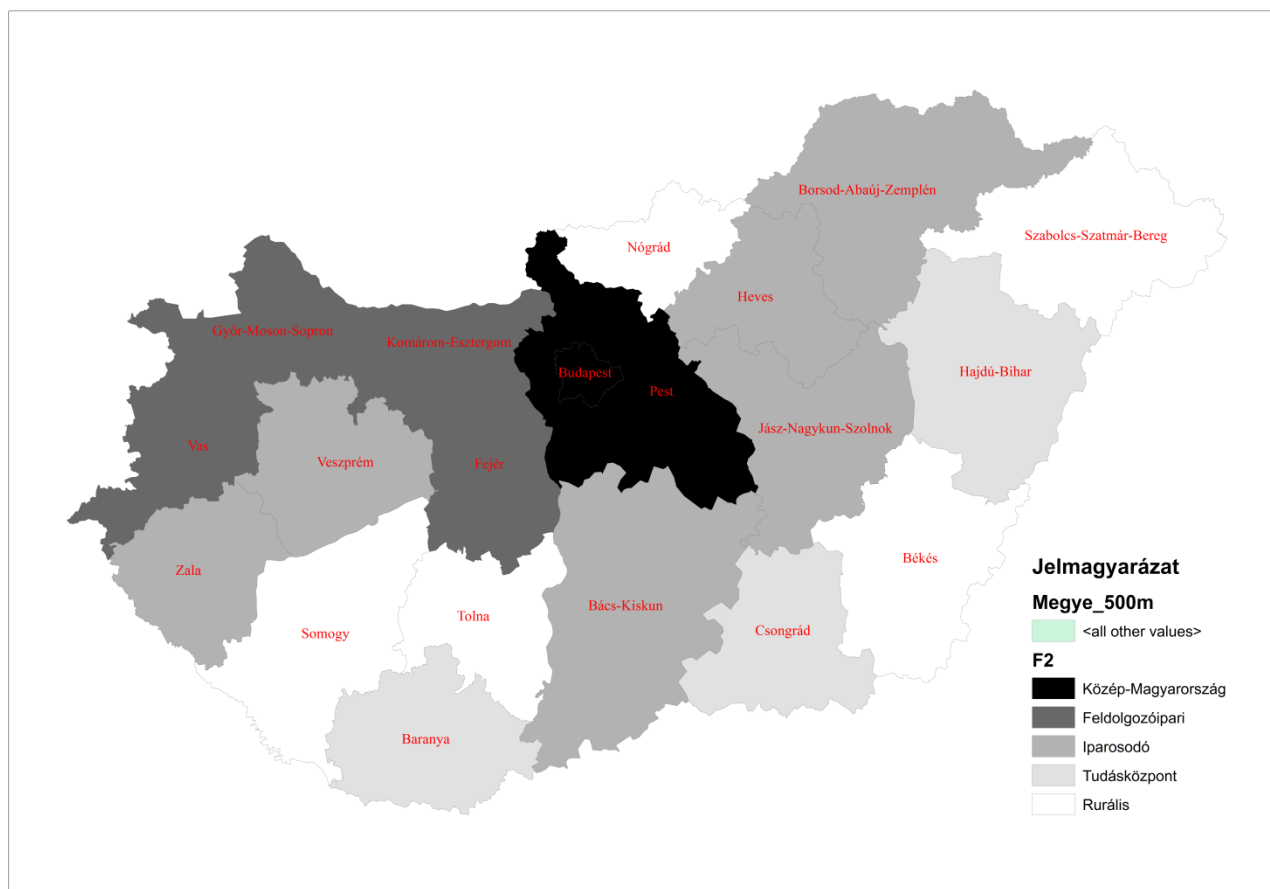

Egy főre jutó GDP, 2010-es árakon, e. Ft

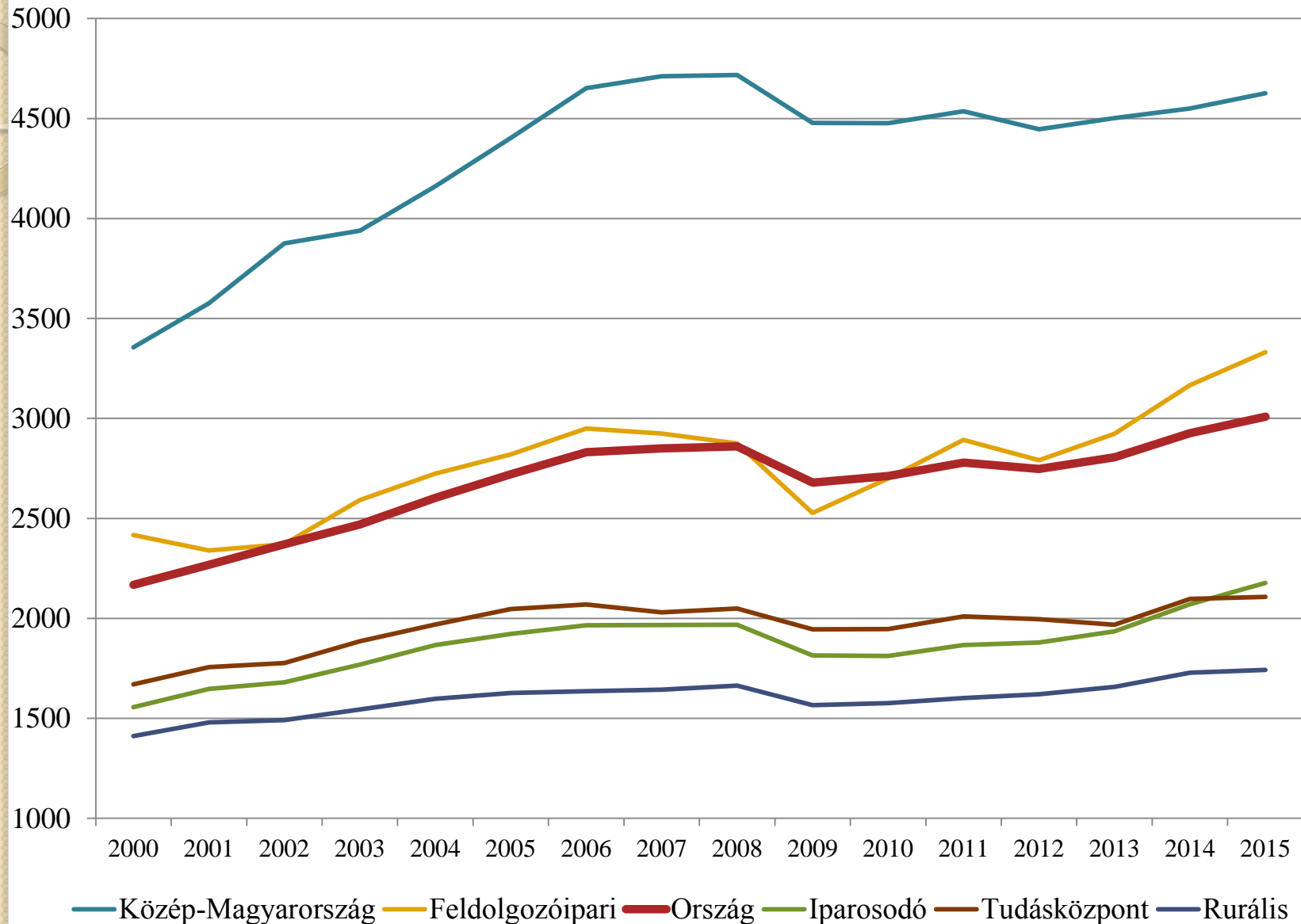

Öt megyetípust alakítottunk ki

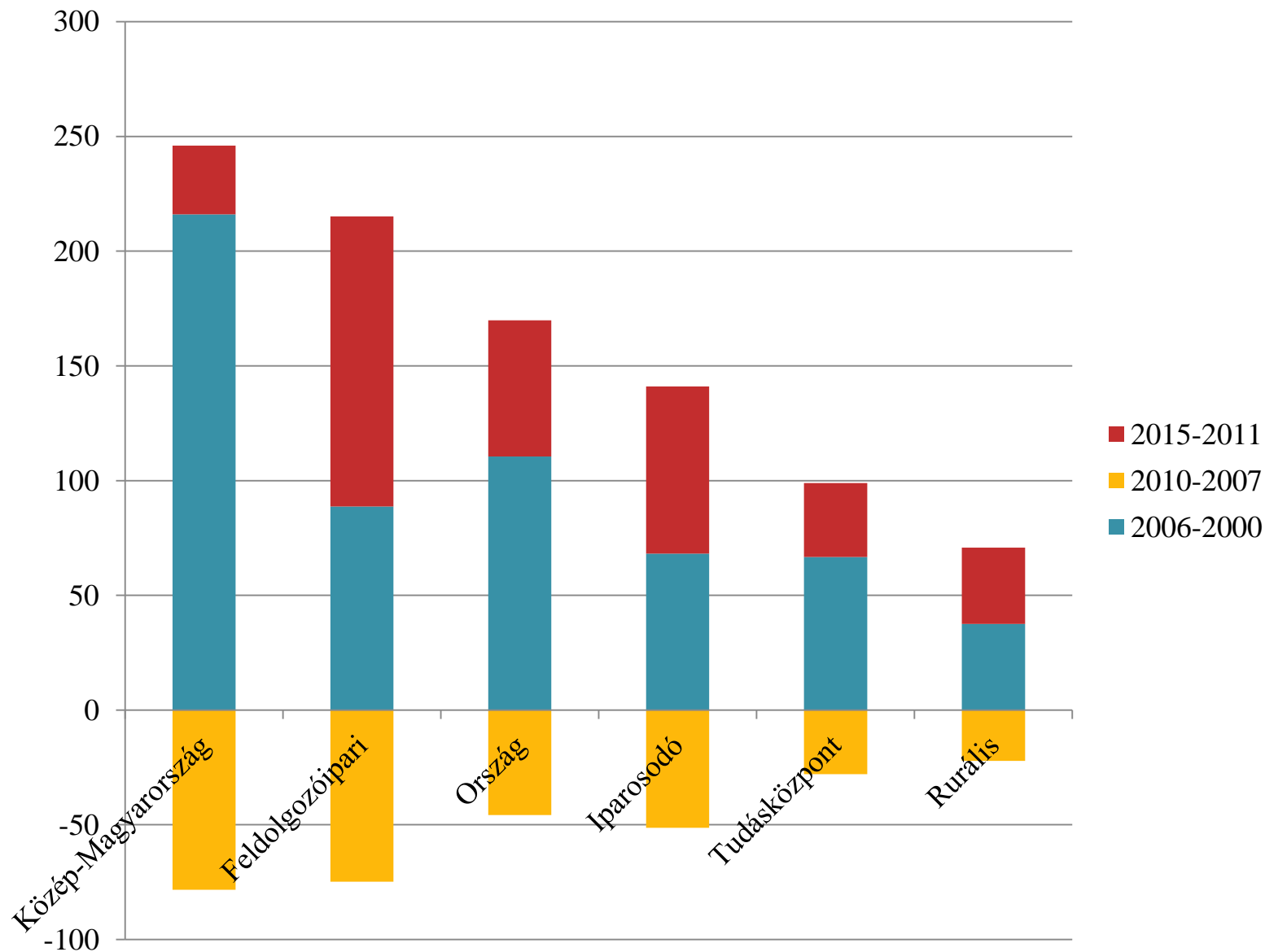
- **Közép-Magyarország:** Budapest és Pest
- **Feldolgozóipari:** Győr-Moson-Sopron, Fejér, Komárom-Esztergom, Vas
- **Iparosodó:** Zala, Bács-Kiskun, Veszprém, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok
- **Tudásközpont:** Baranya, Csongrád, Hajdú-Bihar
- **Rurális:** Tolna, Somogy, Békés, Szabolcs-Szatmár—Bereg, Nógrád

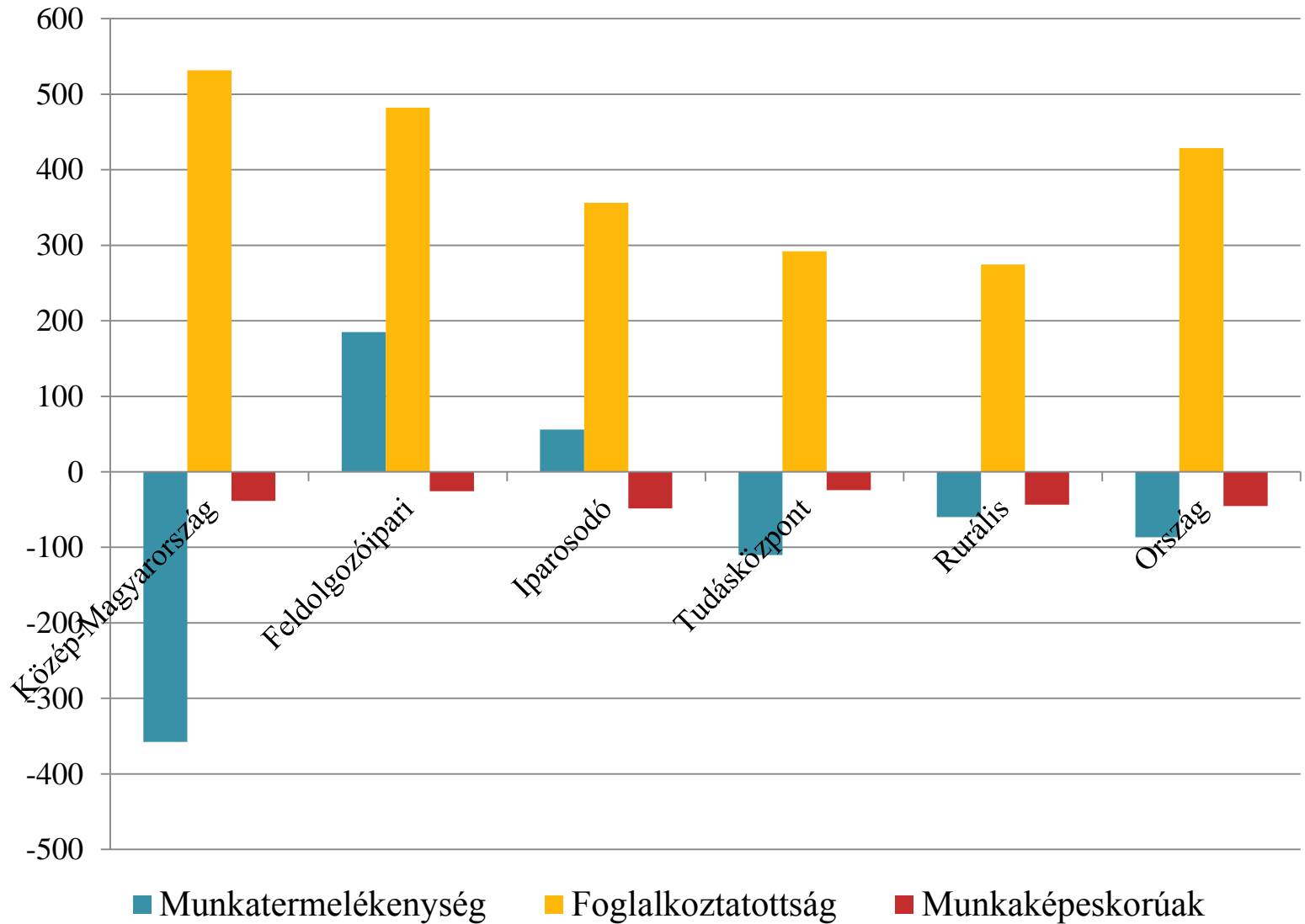
Egy főre jutó GDP (e. Ft, 2010-es árakon)

Az egy főre jutó GDP éves átlagos változása (e. Ft., 2010-es árakon)

A GDP egy lakosra jutó 2010-2015 közötti növekményének felbontása (e. Ft, 2010-es árakon)

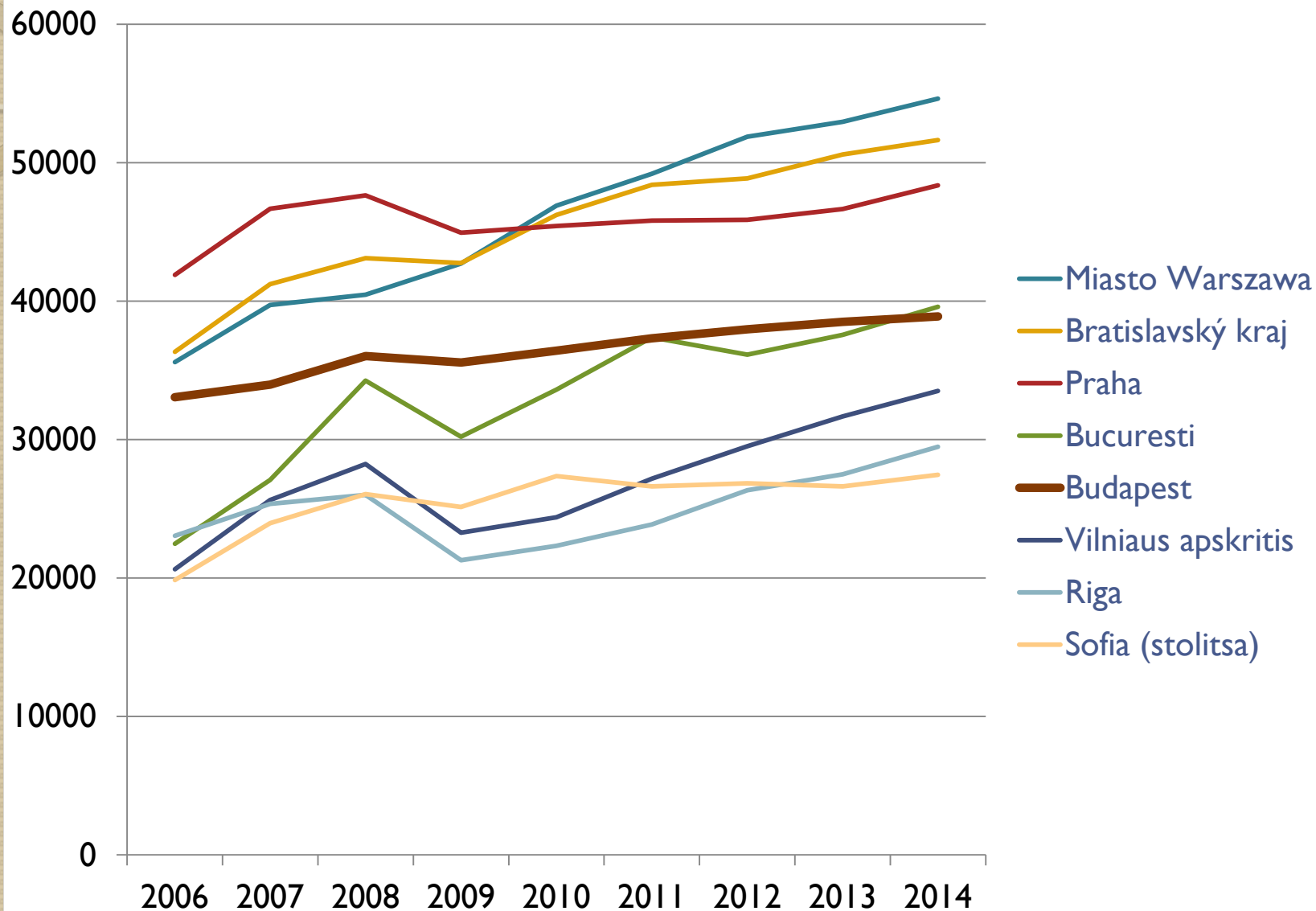
Az alkalmazásban állók részaránya az összes alkalmazotton belül, illetve változása 2010 és 2014 között, %

	Versenyszféra			Költségvetési szféra		
	2010, %	2014, %	2014/2010, %	2010, %	2014, %	2014/2010, %
Közép-Magyarország	75,5	74,4	101,3	21,2	21,1	102,4
Feldolgozóipari	79,8	79,0	106,1	18,4	18,9	110,0
Iparosodó	70,8	68,9	102,9	26,0	28,3	114,8
Tudásközpont	68,4	64,3	96,4	28,1	31,2	113,6
Rurális	64,0	61,4	102,1	31,9	34,8	116,0
Ország	72,0	71,0	101,9	24,0	25,3	110,0

A bruttó hozzáadott érték (GVA) 2012 és 2014 közötti változásához a nemzetgazdasági ágak hozzájárulása, e. Ft/fő

Nemzetgazdasági ág	Kód	Közép-Magyarország	Feldolgozóipari	Iparosodó	Tudás-alapú	Rurális	Ország
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	A	4	7	8	20	20	10
Ipar, feldolgozóipar nélkül	B,D,E	-20	-3	2	2	-5	-6
Feldolgozóipar	C	47	333	101	29	49	100
Építőipar	F	21	36	26	24	21	25
Kereskedelem; szállítás, raktározás; szálláshelyszolgáltatás és vendéglátás	G,H,I	161	30	29	-1	22	64
Információ, kommunikáció	J	42	-2	-1	4	-2	12
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	K	6	-8	-7	-8	-6	-3
Ingatlanügyletek	L	15	15	11	6	3	11
Szakmai, tudományos, műszaki, adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	M,N	63	23	10	14	4	28
Közigazgatás, védelem; oktatás; humán-egészségügyi és szociális ellátás	O,P,Q	86	28	51	57	48	59
Művészet és szabad idő; egyéb szolgáltatások	R,S,T, U	22	6	7	8	4	11
Összesen	A–U	446	463	236	154	159	308

Az egy lakosra jutó GDP néhány poszt-szocialista ország NUTS3-as fővárosi térségében (PPS, euró)

Néhány empirikus következtetés

- (a) Magyarország 2006-ig dinamikusan növekedett, amely folyamat már a globális válság előtt, 2007-ben megtorpant és csak 2013-tól indult meg újra
- (b) 2006-ig mindegyik megyében megfigyelhető gyors gazdasági növekedés, ami főleg a **munkatermelékenység** javulásának tudható be
- (c) 2011-től elsősorban a **foglalkoztatás** javulása növeli a gazdasági kibocsátást
- (d) Budapest és vonzáskörzete** (Közép-magyarországi régió) 2006-ig húzta magával, míg 2011-től visszafogja a hazai gazdasági növekedést
- (e) 2010 után főleg a **feldolgozóipari megyék** (és az FDI cégek) generálják az országos növekedést: Győr-Moson-Sopron, Fejér, Komárom-Esztergom, Vas
- (f) A kevésbé fejlett megyék közül több **újraiparosodik**: Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén stb.
- (g) A nagy egyetemi központokkal bíró megyék, a **„tudásközpontok**’ is visszahúzzák az országos növekedést: Baranya, Hajdú-Bihar, Csongrád

2.A gazdasági növekedés alapvető tényezőinek térbelisége (munka, tőke, technológia)

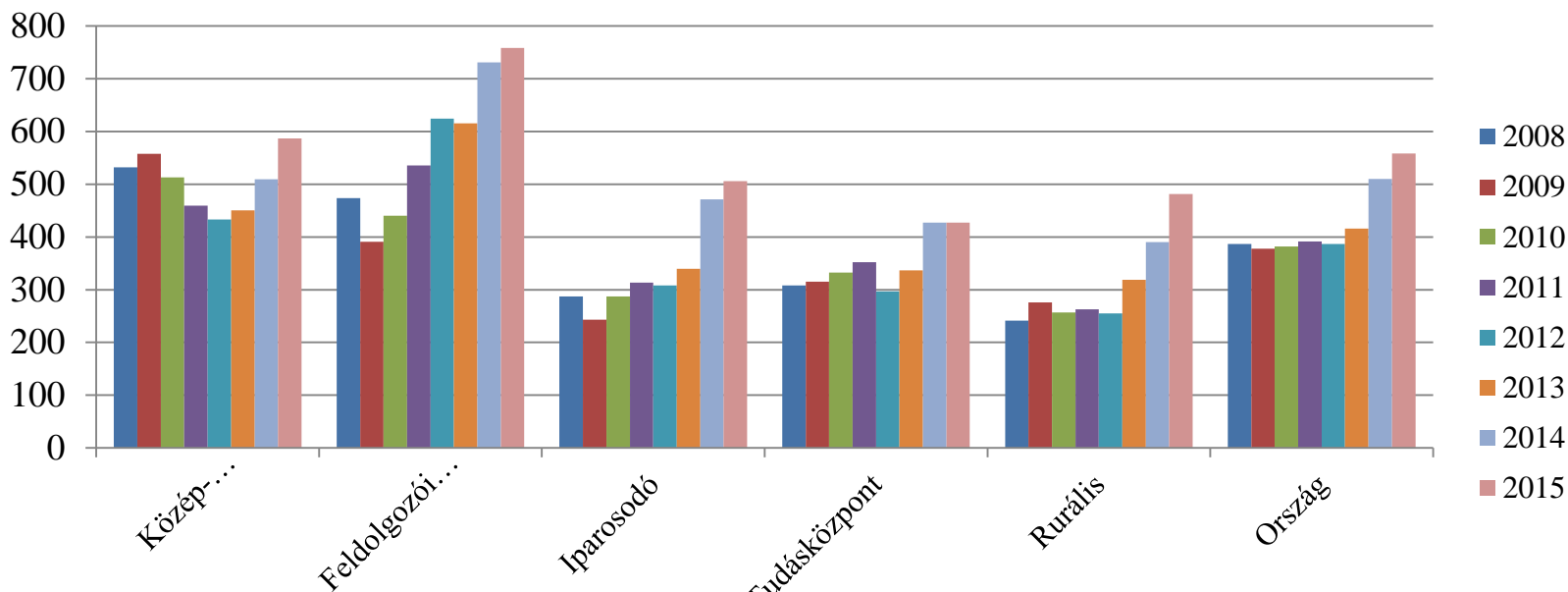
A felsőfokú végzettségűek aránya, %

	Összes lakosság				34-30 évesek között			
	1990	2001	2011	2016	1990	2001	2011	2016
Közép-Magyarország	15,5	19,4	28,4	34,3	19,3	22,0	39,3	47,2
Feldolgozóipari	8,6	10,8	16,1	18,9	11,8	13,2	23,4	28,9
Iparosodó	7,7	9,6	14,2	16,7	10,9	12,0	20,7	24,7
Tudásalapú	8,9	11,4	17,4	21,0	11,9	14,8	26,7	31,7
Rurális	6,9	8,5	13,1	15,2	10,2	10,6	19,6	23,2
Ország	10,1	12,6	19,0	22,8	13,2	15,3	28,0	33,9

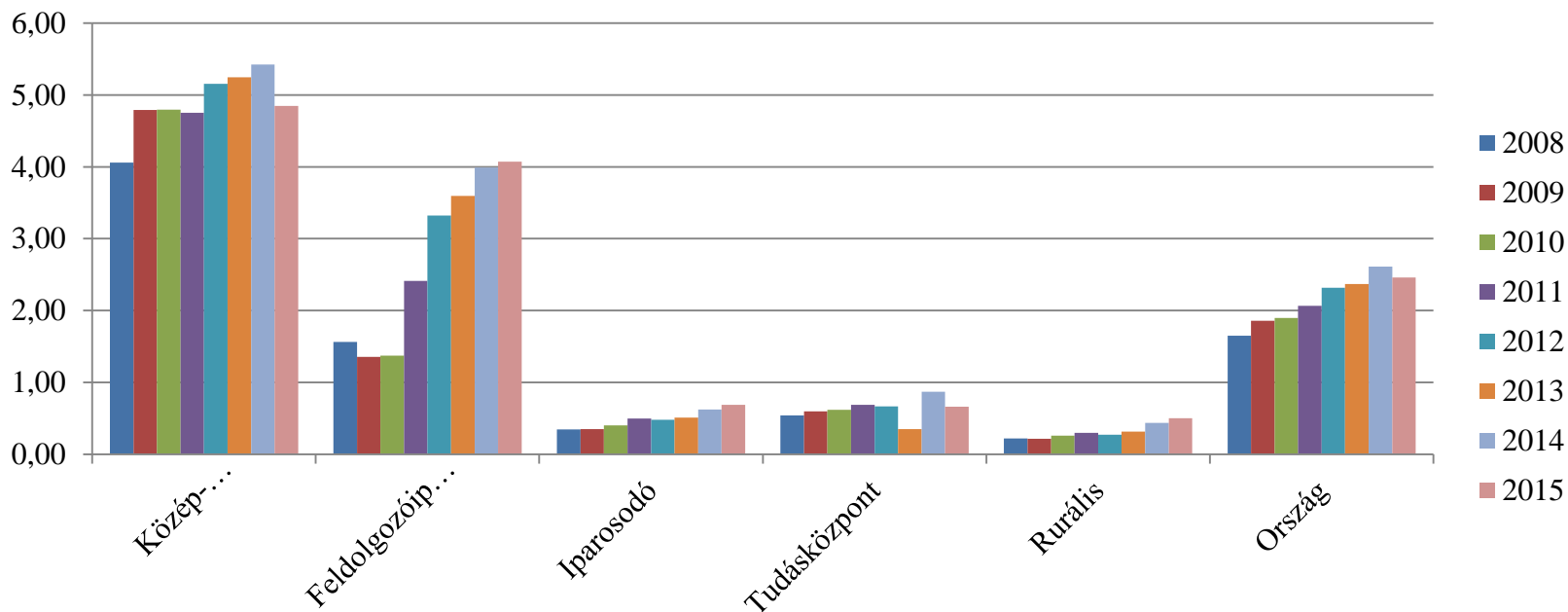
Nappali tagozatos felsőoktatási hallgatók fajlagos száma (fő) és megoszlása (%)

	Hallgató/ezer lakos			Megoszlás (%)		
	2006	2010	2015	2006	2010	2015
Közép-Magyarország	36	38	37	45,7	51,2	56,6
Feldolgozóipari	16	12	9	10,0	7,9	6,6
Iparosodó	12	9	7	14,1	11,2	8,5
Tudásalapú	39	42	38	23,6	26,1	25,5
Rurális	8	5	3	6,2	3,6	2,5
Ország	22	22	20	100,0	100,0	100,0

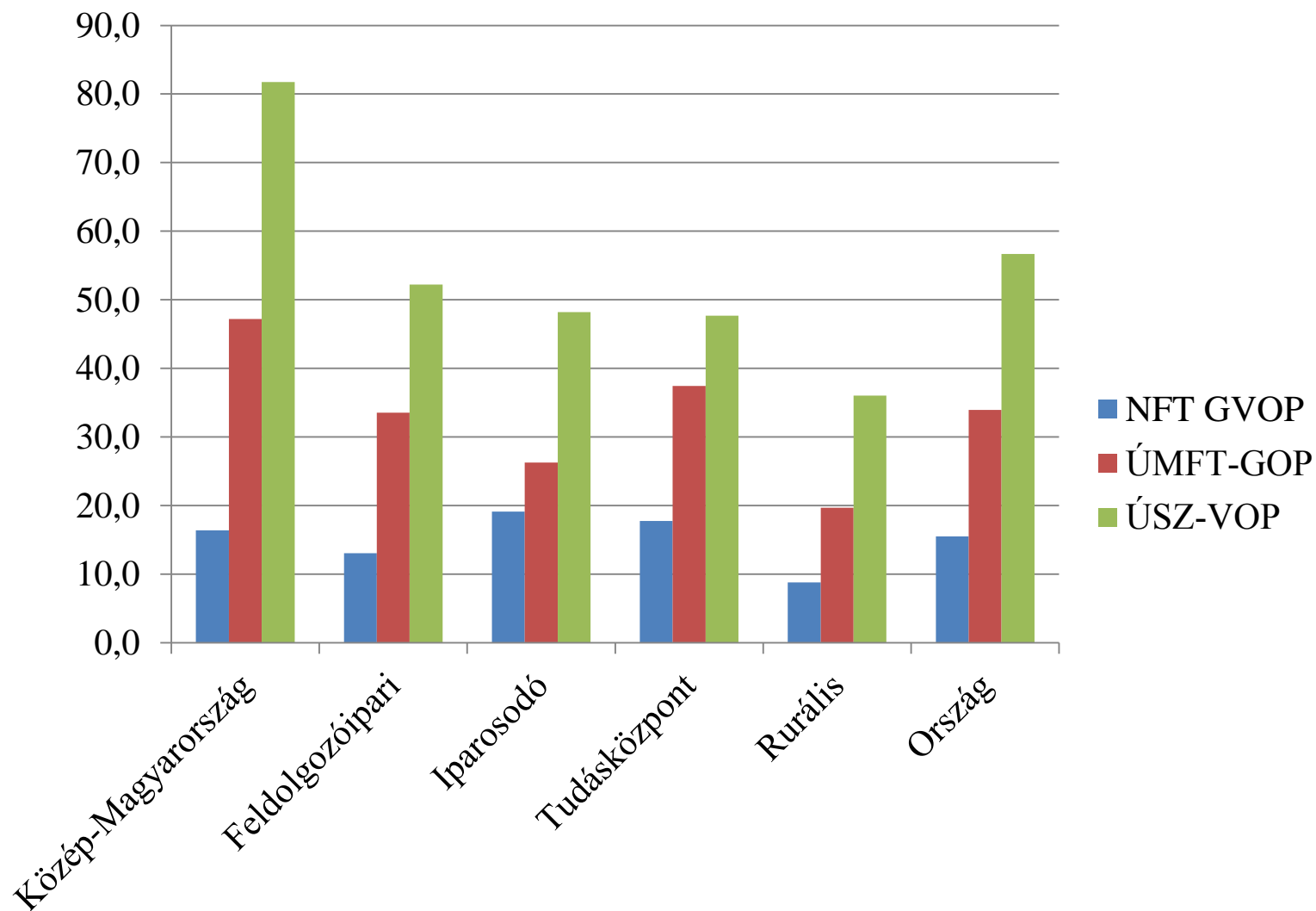
Egy lakosra jutó beruházások értékének alakulása, folyó áron, e. Ft

FDI-vállalkozások egy lakosra jutó külföldi tőkéje, millió Ft/lakos

Az EU-s gazdaság- és vállalkozásfejlesztési források egy lakosra jutó, kifizetett értéke (2004-2015), a projekt helyszíne alapján, folyó áron, e. Ft

Az ezer lakosra jutó K+F-költség és –beruházás értéke (folyó áron) és megoszlása (%)

	K+F-költség				K+F-beruházás			
	2005-2006		2014-2015		2005-2006		2014-2015	
	e. Ft	%	e. Ft	%	e. Ft	%	e. Ft	%
Közép-Magyarország	43,2	68,5	86,4	66,3	9,8	75,2	11,1	53,5
Feldolgozóipari	8,0	6,5	22,5	8,3	1,0	3,8	4,4	10,2
Iparosodó	5,6	8,3	14,0	9,0	1,1	7,7	4,6	18,5
Tudásalapú	19,0	14,5	42,5	14,4	3,1	11,6	6,7	14,3
Rurális	2,2	2,1	4,7	2,0	0,4	1,7	1,3	3,6
Ország	17,8	100,0	39,3	100,0	3,7	100,0	6,2	100,0

Százezer lakosra jutó kutatók és tudományos fokozattal bírók száma, fő

	Kutatók*			Tudományos fokozattal bírók**		
	2006	2010	2015	2006	2010	2015
Közép-Magyarország	401	477	587	256	265	317
Feldolgozóipari	91	110	123	57	68	74
Iparosodó	61	74	92	48	49	56
Tudásalapú	195	232	250	210	253	300
Rurális	28	37	28	26	26	22
Ország	174	213	257	126	139	164

3. Alapvető kérdések és dilemmák

(a) Elméleti felvetések:

- Magyarázható-e szakmailag korrekt módon az ország gazdasági növekedése csupán a makrogazdasági adatok alapján?
- Minek tudható be, hogy Budapest és vonzáskörzete 2007 után alig fejlődik és visszafogja az ország növekedését, holott koncentrálna a minőségi termelési tényezőket (munkaerő, K+F, beruházások, EU-s források stb.)?
- Miért stagnálnak a nagy egyetemi és klinikai központokkal bíró megyék?
- Milyen esélyük van a gyenge humán tőkével bíró iparosodó vagy rurális megyéknek?

(b) Gazdaságon kívüli tényezők:

- Milyen hatása lehet a gazdasági növekedésre az ország egypólusú településszerkezetének?
- Mit eredményezett a sugárirányú, egyközpontú közlekedésfejlesztés?

(c) Gazdaságpolitikai tényezők és folyamatok:

- Miért nem fejlődtek a jelentős összegű EU-s támogatások célterületei, az elmaradott térségek?
- Mennyire hatékony a térségek centralizált, projekt-alapú gazdaság- és vállalkozásfejlesztése?

Összegzés

- (a) A lassú országos gazdasági növekedés nehezen értelmezhető a térbeliséghez kapcsolódó kérdések negligálásával
- (b) A hazai közgazdász és regionalista szakma adós az ország gazdasági növekedésének reális értelmezésével és a szakmai közeg, valamint döntés előkészítők figyelmének felkeltésével
- (c) Amíg 2006-ig a fővárosi térség dinamizálta a gazdasági növekedést, addig 2010-től visszafogja, holott koncentrálna az ország innovatív növekedési tényezőit (K+F, humán tőke, beruházások, fejlesztési források stb.)
- (d) Amíg a fővárosi gazdaság szolgáltató üzletágai nem lesznek nemzetközileg versenyképesek, addig az ország növekedése is lassú és egyértelműen a feldolgozóipari FDI-tól függ
- (e) A hazai fejlesztéspolitika nem hatékony, sem az ország gazdasági növekedését, sem a kevésbé fejlett térségek felzárkózását nem segítette
- (f) A projekt-alapú központosított EU-s pályázatok helyett integrált, bottom-up gazdaság- és vállalkozásfejlesztés kellene, a várostérségi multiplikátor- és kiszorító hatások előzetes hatáselemzése alapján

Köszönjük a figyelmet!